

*Dominika Paleczna*¹

FRBR JAKO MODEL DANYCH BIBLIOGRAFICZNYCH DLA BIBLIOTEKARZA I UŻYTKOWNIKA KOŃCOWEGO

Zagadnienie eferberyzacji (FRBR – Functional Requirements for Bibliographic Records) nie jest nowe. Potrzeba określenia zasad funkcjonalnych rekordów bibliograficznych została dostrzeżona w 1990 r. podczas seminarium w Sztokholmie, gdzie powstała Grupa ds. Opracowania FRBR działająca w ramach IFLA (IFLA Study Group on the Functional Requirements for Bibliographic Records). Nad zasadami pracowano do 1996 r., kiedy poddano je dyskusji, aby ostatecznie opublikować je dwa lata później. Dokument nosił nazwę tożsamą z określeniem samych wymagań – *Functional Requirements for Bibliographic Records* (FRBR)².

W ostatnim czasie w skali ogólnościowej temat zyskał na popularności. Jedną z przyczyn są początki wdrażania modelu FRBR wraz z implementacją bibliotecznych zasad katalogowania RDA (Resource Description and Access), które powoli zaczynają zastępować AACR2 (Anglo-American Cataloguing Rules, Second Edition) – przepisy do tej pory stosowane w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii czy – w bliższych nam kulturowo i geograficznie krajach – w Czechach i na Słowacji.

W Polsce obecnie nie ma planów wdrożenia RDA, nie stoi to jednak na przeszkodzie w zastosowaniu eferberyzacji w polskich katalogach – co można zrobić na dwa sposoby, w zależności od wykorzystywanego przez bibliotekę oprogramowania. Jedną z możliwości jest wprowadzanie danych w odpowiedniej strukturze, a drugim uporządkowanie danych dopiero podczas wyświetlania rekordów użytkownikom; obydwie metody zostaną opisane bardziej szczegółowo w dalszej części artykułu. Interesującym nas

¹ Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Uniwersytet Warszawski.

² A. Padziński, *Wymagania funkcjonalne dotyczące rekordów bibliograficznych: FRBR możliwości zastosowania w katalogach bibliotecznych*, „Przegląd Biblioteczny” 2004, z. 3/4, s. 173; zob. *Functional Requirement for Bibliographic Record* [online] [data dostępu: 16.06.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://archive.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.htm>>.

w niniejszym tekście celem eferberyzacji jest ułatwienie i przyspieszenie użytkownikom końcowym znalezienia rekordów relewantnych dokumentów.

FRBR nie jest projektem omawianym w Polsce zbyt często. Nie są z nim zwykle zaznajamiani studenci bibliotekoznawstwa, również dla wielu bibliotekarzy jest to zagadnienie nieznane. Podczas jednego ze spotkań dla kilkudziesięciu bibliotekarzy zaledwie trzy osoby przyznały, że słyszały o eferberyzacji; byli to bibliotekarze pełniący rolę prelegentów podczas spotkania³. Wskazuje to na niski stopień zaznajomienia praktykujących bibliotekarzy z omawianą koncepcją oraz podkreśla potrzebę rozmawiania o światowych rozwiązaniach w zakresie struktury opisów bibliograficznych.

W polskiej literaturze naukowej i fachowej można odnotować kilka artykułów, których autorami są Agnieszka Brachfogel (pod nazwiskiem Agnieszka Filipek), Elżbieta Golec-Nycz, Marek Nahotko, Jarosław Pacek, Andrzej Padziński, Krystyna Sanetra⁴. Temat jest przedmiotem zainteresowania Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej, którego dwoje pracowników zostało wymienionych powyżej, wśród autorów artykułów na temat eferberyzacji (Agnieszka Brachfogel i Jarosław Pacek).

FILOZOFIA FRBR (FUNCTIONAL REQUIREMENTS FOR BIBLIOGRAPHIC RECORDS)

Model FRBR określa wymagania funkcjonalne dla rekordu bibliograficznego. Zgodnie z tymi wymaganiami opis dokumentu składa się z danych na czterech poziomach, są to:

³ Pytanie zadano uczestnikom spotkania „BiblioCamp”, które miało miejsce 20.10.2011 w Katowicach w ramach Targów Książki w Katowicach; w spotkaniu uczestniczyło ok. 70 osób, głównie pracowników bibliotek.

⁴ Zob.: A. Filipek, *Model opisu dokumentu według FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records)*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 2005, nr 2 (86), s. 13-30; E. Golec-Nycz, *FRBR (eferberyzacja): nowa filozofia katalogowania*, „Bibliotekarz” 2004, nr 9, s. 9-13; M. Nahotko, *Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR): model opracowania zbiorów bibliotecznych IFLA*, „Bibliotekarz” 2001, nr 1, s. 13-16; J. Pacek, *W poszukiwaniu optymalnej jednostki opisu*, „Biuletyn EBIB” 2007, nr 5 (86) [online] [data dostępu: 16.06.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.ebib.info/2007/86/a.php?pacek>>; A. Padziński, *Wymagania funkcjonalne dotyczące rekordów bibliograficznych: FRBR możliwości zastosowania w katalogach bibliotecznych*, „Przegląd Biblioteczny” 2004, z. 3/4, s. 173-194; K. Sanetra, *Katalogowanie – zastosowanie modelu FRBR*, w: *ABC – Kraków* [online] [data dostępu: 16.06.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://zasoby.kangur.uek.krakow.pl/konferencje.php?nr=1200000644&kat=referaty;referatSanetra.doc>>.

- dzieło (work),
- realizacja (expression),
- materializacja (manifestation),
- egzemplarz (item).

Poziom dzieła obejmuje najbardziej podstawowe dane, takie jak autor, tytuł, data powstania utworu, które charakteryzują utwór na najogólniejszym poziomie – jako wytwór działalności intelektualnej, byt abstrakcyjny, bez formy materialnej. Oznacza to, że tym samym dziełem będą różne wydania książki, także w różnych językach, różnie zrealizowane – np. w formie książki tradycyjnej i mówionej. Osobne dzieła stanowią natomiast wszelkie adaptacje czy opracowania krytyczne⁵.

Realizacja również jest jednostką abstrakcyjną. Na tym poziomie odróżnione zostają od siebie różne formy dokumentu: muzyka, słowo mówione, tekst wykorzystujący notację alfanumeryczną, zapis nutowy – każdy z nich stanowi oddzielną realizację. Podobnie w przypadku różnych języków – oryginał i poszczególne tłumaczenia są osobnymi realizacjami⁶.

Materializacja pozwala odróżnić od siebie różne wydania tej samej realizacji danego dzieła. Jest to pierwszy poziom, który pozostaje w związku z fizyczną formą dzieła. Elementy opisu, które pojawiają się dopiero na poziomie materializacji to m. in. strefa wydania, adres wydawniczy, numer normalizowany (np. ISBN), adres dostępu w przypadku treści udostępnionych w Internecie⁷.

Poziom najniższy – egzemplarz jest związany z konkretną, jednostkową, materialną lub cyfrową kopią dzieła. Elementy opisu dokumentu na tym poziomie zawierają informacje o unikatowych identyfikatorach (np. kodzie kreskowym, numerze inwentarzowym), historii konserwacji, w przypadku starych druków może być to także fingerprint czy proveniencja⁸.

Poziom egzemplarza nie należy już do opisu bibliograficznego. W praktyce często oznacza to, że dane nie są umieszczone w rekordzie bibliograficznym, a w powiązanim z nim rekordzie zasobu, zawierającym informacje o egzemplarzu.

⁵ A. Padziński, *Wymagania funkcjonalne...*, s. 177.

⁶ *Functional Requirement for Bibliographic Record* [online] [data dostępu: 16.06.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://archive.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.htm>>.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże.

KORZYŚCI DLA UŻYTKOWNIKA KOŃCOWEGO

Jak w przypadku każdego przejawu działalności biblioteki warto zastanowić się, jakie konsekwencje niesie FRBR dla użytkowników końcowych.

Mimo, że można obawiać się nieporozumień w komunikacji między użytkownikiem nieprzyzwyczajonym do takiej prezentacji danych a katalogiem prezentującym wyniki wyszukiwania w modelu FRBR, to jednak można zauważyć też ogromne zalety takiego rozwiązania.

Przede wszystkim sam proces wyszukiwania jest bardziej efektywny niż w przypadku katalogów nie wykorzystujących eferberyzacji. Należy tu przytoczyć przykład wyszukiwania po tytule dzieła, które posiada wiele materializacji. Eferberyzacja umożliwia zaprezentowanie wielu wydań pod postacią jednej pozycji na liście rezultatów. Jest to niezwykle ważne w sytuacji, kiedy przeciętny użytkownik, który nie jest profesjonalistą informacji, kończy proces wyszukiwania na przejrzeniu pierwszego ekranu wyników, wychodząc z założenia, że jeżeli pierwszych dziesięć rekordów nie było zgodnych z jego – niejednokrotnie nieprawidłowo lub nieprecyzyjnie wyrażoną – potrzebą informacyjną, nie znajdzie również relevantnych materiałów na kolejnych stronach⁹.

Eferberyzacja sprzyja również przejrzystości prezentacji wyników. Przykładowo dzięki możliwości zawężenia wyników do wybranej realizacji nie jest konieczne przeglądanie rekordów nierelevantnych z perspektywy potrzeby informacyjnej użytkownika, w przypadku kiedy nie sprecyzowano w zapytaniu pewnych cech formalnych poszukiwanego dokumentu, np. języka.

Aby możliwe było zastosowanie modelu FRBR, a w konsekwencji osiągnięcie opisanych korzyści, konieczne jest dostosowanie oprogramowania bibliotecznego. Realizacja tego jest możliwa na dwa sposoby. Pierwszy to umożliwienie wprowadzania danych z uwzględnieniem wymienionych poziomów w bazie danych – w ten sposób eferberyzację umożliwia system VIRTUA. Drugą możliwością jest stworzenie algorytmu, który jest w stanie zinterpretować poszczególne poziomy i odpowiednio je wyświetlić użytkownikowi końcowemu – bez dodatkowej pracy bibliotekarza. Takie rozwiązanie zostało wykorzystane w systemie discovery Primo. Są to jedyne systemy stosowane w Polsce, które umożliwiają wykorzystanie modelu FRBR¹⁰.

⁹M. L. Resnick, R. Lergier, *Things you might not know about how real people search* [online] [data dostępu: 25.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.searchtools.com/analysis/how-people-search.html>>.

¹⁰Stan na 16.06.2013; z literatury oraz z materiałów dostępnych na stronie internetowej firmy Portia (producenta oprogramowania) wynika, że system VisualCat również wspiera model FRBR, jednak system ten nie jest wykorzystywany w polskich bibliote-

FRBR W SYSTEMIE VIRTUA

VIRTUA jest zintegrowanym systemem bibliotecznym amerykańskiej firmy VTLS¹¹. W Polsce jest wykorzystywana w niektórych bibliotekach akademickich.

System VIRTUA umożliwia katalogowanie z uwzględnieniem eferberyzacji już od 2002 r.¹² Aby stosować eferberyzację w tym systemie, konieczne jest wprowadzenie danych zgodnie z modelem danych FRBR. Oznacza to, że na etapie katalogowania zasobów konieczne jest wprowadzanie metadanych z uwzględnieniem przynależności poszczególnych pól opisu bibliograficznego do różnych poziomów modelu FRBR.

Katalogowanie odbywa się etapami: kataloger uzupełnia po kolei dane dla dzieła, a następnie dla jego poszczególnych realizacji oraz materializacji (Ilustracja 1).

Każda realizacja zostaje powiązana z dziełem, natomiast materializacja z realizacją. W ten sposób tworzona jest struktura hierarchiczna opisu. W systemie relacje hierarchiczne między opisami poszczególnych realizacji i materializacji danego dzieła są odzwierciedlane za pomocą drzewa (Ilustracja 2).

Problem przy próbie wprowadzenia FRBR przy wykorzystywaniu w bibliotece systemu VIRTUA stanowi fakt, iż dane znajdujące się już w katalogu wymagają konwersji, aby nadać rekordom odpowiednią strukturę¹³. Konieczność konwersji znacznie wydłuża czas wdrożenia modelu FRBR, zwiększa niezbędny do uzyskania efektu wkład pracy, nie zawsze dając satysfakcjonujący rezultat.

Pierwszą biblioteką korzystającą z systemu VIRTUA, która zdecydowała się na wdrożenie modelu FRBR była Jewish Public Library w Montrealu. Wdrożenie nastąpiło w 2012 r.¹⁴. Dzięki strukturze metadanych odzwierciedlającej model FRBR dla użytkowników katalogu online w rekordach

kach; zob. T. Dickey, *FRBRization of a Library Catalog: Better Collocation of Records, Leading to Enhanced Search, Retrieval, and Display*, "Information Technology and Libraries" 2008, nr 1, s. 23-32; Portia *VisualCat Overview: Flexible Cataloguing System* [online] [data dostępu: 30.06.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.portia.dk/pubs/VisualCat/Present/VisualCatOverview20050607.pdf>>.

¹¹ Zob. Virtua, w: VTLS [online] [data dostępu: 11.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.vtls.com/products/virtua>>.

¹² V. Chachra, J. Espley, *VTLS: 8 Years Experience with FRBR & RDA* [online] [data dostępu: 16.06.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.slide-share.net/VisionaryTechnology/vtls-8-years-experience-with-frbr-rda-4755109>>.

¹³ A. Padziński, *Wymagania funkcjonalne...*, s. 188.

¹⁴ Jewish Public Library to become the first public library in the world to adopt RDA/FRBR, w: *Library Technology Guide* [online] [data dostępu: 16.06.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.librarytechnology.org/ltg-displaytext.pl?RC=16445>>.

widoczne są odsyłacze do innych realizacji i materializacji dzieła, którego rekord czytelnik przegląda. Struktura relacji jest odzwierciedlona – podobnie jak w części systemu przeznaczonej dla bibliotekarza – w formie drzewa (Ilustracja 3).

Field	Subfield	Value
040		la TLV lb eng lc TLV le rda
100		la Shakespeare, William, ld 1564-1616. le author
240		la Hamlet. lf 1599-1601
380		la Play
650	0	la Hamlet (Legendary character) lv Drama.
651	0	la Denmark lv Drama.
650	0	la Fathers lx Death lv Drama.
650	0	la Kings and rulers lx Succession lv Drama.
650	0	la Murder victims' families lv Drama.
650	0	la Princes lv Drama.
650	0	la Regicides lv Drama.
650	0	la Revenge lv Drama.
655	7	la Tragedies. l2 gsafd
856	4 2	lu http://en.wikipedia.org/wiki/Hamlet

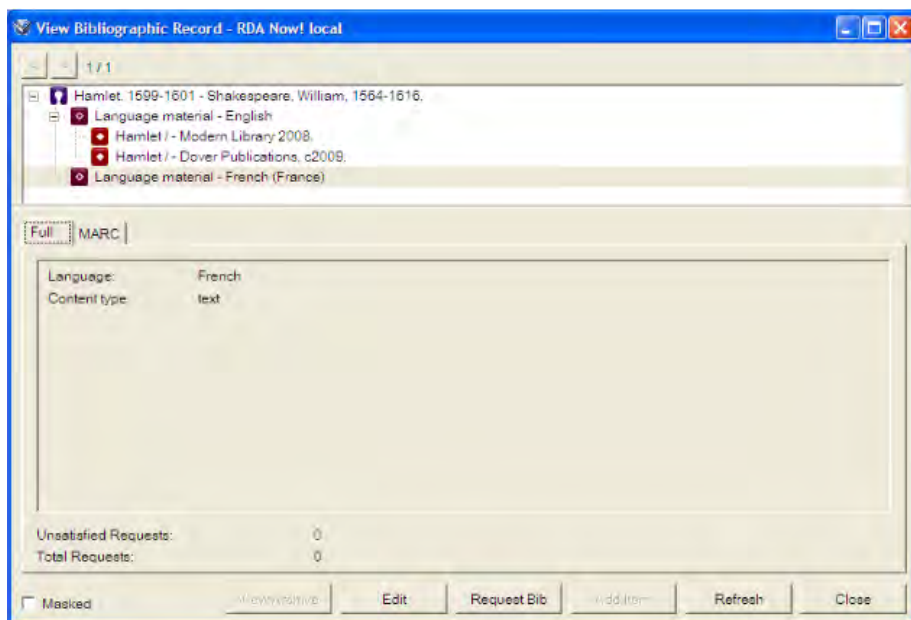
OPAC1

(a) Language material (m) Monograph/Item Masked

MARC 21 Bib: Book Work OPAC Modified

Il. 1. Formularz dodawania rekordu – dodawanie metadanych na poziomie dzieła.

Źródło: V. Chachra, J. Espley, *VTLS: 8 Years Experience with FRBR & RDA* [online] [dostęp: 16.06.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.slideshare.net/VisionaryTechnology/vtls-8-years-experience-with-frbr-rda-4755109>>.

Il. 2. Widok rekordu w modelu FRBR z interfejsu dla bibliotekarza systemu VIRTUA.

Źródło: V. Chachra, J. Espley, *VTLS: 8 Years Experience with FRBR & RDA* [online] [data dostępu: 16.06.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.slideshare.net/VisionaryTechnology/vtls-8-years-experience-with-frbr-rda-4755109>>.

Jednak każdy z rekordów powiązanych funkcjonuje jako osobny rekord, a co za tym idzie, znajduje się na liście wyszukiwania, przez co nie do końca wykorzystywany jest potencjał eferberyzacji.

Żadna z polskich bibliotek będących użytkownikami systemu firmy VTLS nie korzysta z możliwości katalogowania z użyciem modelu FRBR¹⁵. Możliwość taka była rozważana przez Centrum NUKAT¹⁶. Do dziś jednak nie zdecydowano się na stosowanie eferberyzacji przez biblioteki katalogujące w ramach NUKAT-u.

Efekty zastosowania modelu FRBR w systemie VIRTUA nie są zauważalne na liście wyników wyszukiwania, jednak uporządkowanie metadanych znajduje zastosowanie w ukazaniu powiązań od jednego rekordu reprezentującego dane dzieło do innych jego realizacji i materializacji. Dzięki temu po znalezieniu

¹⁵ Stan na 16.03.2013.

¹⁶ A. Padziński, *Wymagania funkcjonalne...*, s. 192-194.

rekordu dowolnego odzwierciedlenia dzieła, użytkownik w prosty sposób może dotrzeć do metadanych danego utworu w innym języku lub innego jego wydania.

Hamlet / edited by Tucker Brooke and Jack Randall Crawford
 Shakespeare, William, 1564-1616.
 Record 1 of 30

< Previous Next > Return to search SHARE

Show All Titles For This Item Expand All Collapse All

- Hamlet - Shakespeare, William, 1564-1616.
 - Text/monograph- English
 - Hamlet / illustrated by Neil Babra. - Sparknotes, c2008.
 - William Shakespeare's Hamlet / retold by Bruce Coville ; illustrated by Leonid Gore. - Dial Books, c2004.
 - Hamlet for kids / Lois Burdett- Firefly Books, 2000.
 - The heart of Hamlet : the play Shakespeare wrote- Crowell [1960]
 - Hamlet / edited by Tucker Brooke and Jack Randall Crawford- Yale University Press, c1954.

Call Number ML 822.33 S527h
Title Hamlet / edited by Tucker Brooke and Jack Randall Crawford

To request this item, click: [Request](#)

Add To Cart
 Total Ratings: 0

Copies MARC Record Reviews Details

Location	Call Number	Units	Copy Number	Barcode	Status	
Main Library	ML 822.33 S527h		1	1000312304	Available	Request
Main Library	ML 822.33 S527h		2	1000018938	Available	Request

II. 3. Widok rekordu w modelu FRBR z OPAC-u systemu VIRTUA.

Źródło: Katalog Jewish Public Library (OPAC Chamo) [online] [data dostępu: 16.06.2013].
 Dostępny w World Wide Web: <<http://catalog.jewishpubliclibrary.org:9011/>>.

FRBR W PRIMO

Primo to system discovery, którego producentem jest firma Ex Libris¹⁷, a jego dystrybucją w naszym kraju zajmuje się firma Aleph Polska Sp. z o.o. To oprogramowanie przeznaczone dla użytkownika końcowego biblioteki, zintegrowane z systemem bibliotecznym zawierającym m. in. dane bibliograficzne. Obecnie¹⁸ w Polsce Primo jest używane przez sieć bibliotek pedagogicznych na Dolnym Śląsku oraz w Bibliotece Głównej Politechniki Śląskiej.

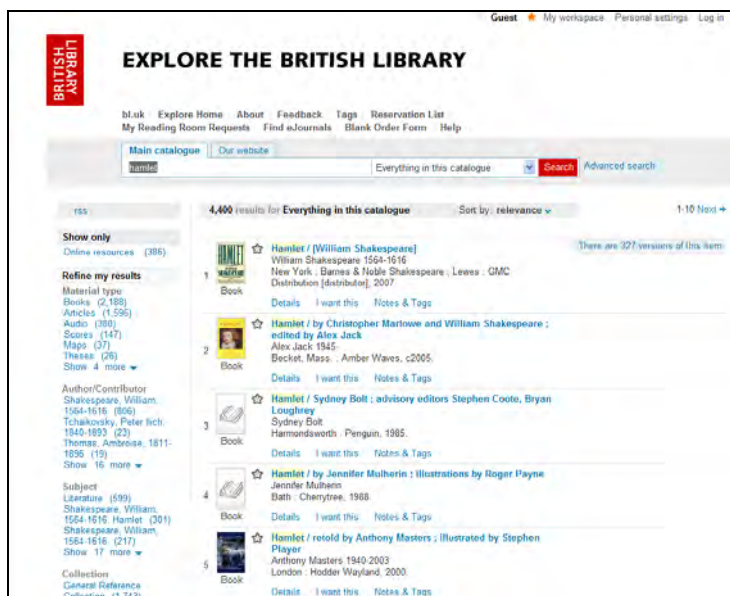
W przypadku tego systemu nie jest wymagane wprowadzanie danych do bazy w odpowiedniej strukturze, aby użytkownik końcowy otrzymał wyniki

¹⁷ Zob. *Ex Libris Primo*, w: *Ex Libris Group: The Bridge To Knowledge* [online] [data dostępu: 21.03.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.exlibrisgroup.com/category/PrimoOverview>>.

¹⁸ Stan na 16.06.2013.

w układzie odzwierciedlającym model FRBR. Wprowadzone wcześniej dane nie muszą też być konwertowane. Primo posiada zdefiniowany algorytm, według którego interpretuje poszczególne elementy opisu, np. rozpoznając materializacje jednego dzieła.

W stosowanych dotychczas OPAC-ach standardowym rozwiązaniem było prezentowanie na liście wyników wyszukiwania rekordów na poziomie materializacji, ponieważ dla tego poziomu tworzono rekordy bibliograficzne; każda materializacja posiadała osobny rekord. Dzięki zastosowaniu algorytmu, w Primo na pierwszym ekranie wyników wyszukiwania użytkownik otrzymuje listę dzieł. Oznacza to, że wpisując w okno wyszukiwania frazę „Hamlet”, *Hamlet* Williama Szekspira powinien być reprezentowany przez jedną pozycję na liście (Ilustracja 4).

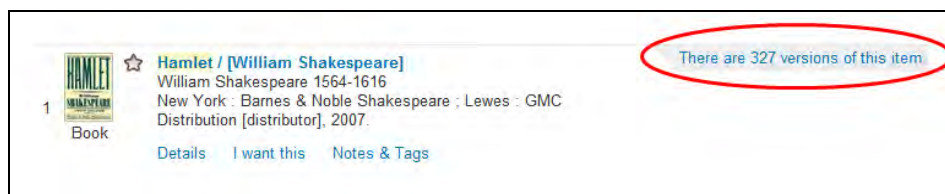
Il. 4. Wyniki wyszukiwania frazy „Hamlet”.

Źródło: Katalog British Library (system Primo) [online] [data dostępu: 16.06.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://explore.bl.uk/primo_library/libweb/action/search.do?vid=BLVU1>.

Każda kolejna pozycja na ekranie powinna reprezentować inne dzieło – czyli odrębny wytwór działalności intelektualnej, np. opracowanie naukowe poświęcone dziełu Williama Szekspira. W przypadku braku eferberyzacji, wykorzystaniu sortowania wyników według relewancji i przy prezentacji standardowej liczby dziesięciu wyników na stronę, aby dotrzeć do drugiego

dzieła, użytkownik British Library po wpisaniu frazy wyszukiwawczej „Hamlet” musiałby przejść na dwudziestą trzecią stronę wyników, aby znaleźć drugie dzieło, które zajmowałoby na tej stronie minimum ósmą pozycję.

Korzystając z Primo, aby móc przejrzeć wszystkie wydania wybranego dzieła dostępne w bazie, należy przy odpowiedniej pozycji na liście wyników wybrać hiperłącze z informacją o liczbie edycji danego utworu (Ilustracja 5). W wyniku tej akcji użytkownik będzie mógł zobaczyć poszczególne materializacje danego dzieła.

II. 5. Hiperłącze prowadzące od wyników wyszukiwania zawierających listę dzieł do materializacji wybranego dzieła.

Źródło: Katalog British Library (system Primo) [online] [data dostępu: 16.06.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://explore.bl.uk/primo_library/libweb/action/search.do?vid=BLVU1>.

W ten sposób z poziomu pierwszego (dzieła) użytkownik zostaje przeniesiony na poziom trzeci (materializacji). Opcja wyboru interesującej użytkownika realizacji została umożliwiona poprzez fasety – dynamicznie wyodrębniane kategorie służące do zawężania wyników wyszukiwania. Przykładowo z użyciem faset możliwe jest ograniczenie listy wyników do utworów lub wydań jedynie w interesującym użytkownika języku. Fasety są dostępne zarówno na ekranie z wynikami prezentowanymi na poziomie dzieła jak i materializacji.

Każde zawężenie listy wyników do wydań konkretnego dzieła, wybranego języka, formy utworu (tekst, książka mówiona itp.) lub innych cech wyróżnionych za pomocą faset zostaje odnotowane nad listą rekordów (Ilustracja 6). Dzięki temu z każdego zawężenia można w prosty sposób zrezygnować, wracając do listy rezultatów nieuwzględniającej danego warunku.

152 results for Everything in this catalogue Sort by: relevance 1-10 Next

Refined by: List of Versions: language: English

1 **Hamlet / [William Shakespeare]**
William Shakespeare 1564-1616
New York : Barnes & Noble Shakespeare ; Lewes : GMC
Distribution [distributor], 2007.
Details I want this Notes & Tags

2 **Hamlet / [William Shakespeare] ; translated by Mary Ellen Snodgrass**
William Shakespeare 1564-1616
Hoboken : Wiley, 2006.
Details I want this Notes & Tags

II. 6. Wyniki wyszukiwania zawężone do listy wydań dzieła *Hamlet* W. Szekspira w języku angielskim.

Źródło: Katalog British Library (system Primo); dostęp [16.06.2013]: <http://explore.bl.uk/primo_library/libweb/action/search.do?vid=BLVU1>.

Ważnym udogodnieniem z punktu widzenia użytkownika końcowego jest nie tylko aspekt wygodnego przeglądania rezultatów wyszukiwania. Nie mniej istotna jest opcja zamawiania egzemplarzy. Złożenie zamówienia jest możliwe już na poziomie dzieła – wówczas wybierany jest dowolny egzemplarz dostępny w wybranej przez czytelnika lokalizacji.

Istnieje w takiej sytuacji ryzyko, że użytkownik otrzyma egzemplarz dzieła np. w języku, którego nie rozumie. Aby tego uniknąć, warto wybrać odpowiednie cechy z listy faset.

Problem nie wystąpi w przypadku tradycyjnego, z naszego punktu widzenia, zamawiania egzemplarza – które nastąpi po wyborze interesującego nas wydania, czyli odpowiedniej materializacji.

Sposób uzyskania efektu eferberyzacji wykorzystywany w Primo niewątpliwie ma swoje wady i zalety: przyporządkowanie rekordów może być nieprecyzyjne, np. jedno dzieło może zostać uznane za dwa różne. Ryzyko nieodpowiedniej interpretacji danych istnieje przede wszystkim w przypadku nieprawidłowo wprowadzonych rekordów czy pomyłek w katalogowaniu, a także w sytuacji, kiedy metadane różnych wydań tego samego dzieła będą zawierały różnice w elementach opisu, które zaliczane są standardowo do poziomu dzieła. Jednak dużą zaletą uzyskania eferberyzacji za pomocą algorytmu jest brak konieczności ingerencji w dane bibliograficzne, szczególnie że konwersja danych pochłania wiele czasu, zaangażowania, a także wymaga od zespołu specyficznych kompetencji.

ZAKOŃCZENIE

Eferberyzację należy uznać za użyteczną, przede wszystkim z punktu widzenia przeciętnego użytkownika, jednakże mogącą ułatwić poszukiwania także specjalście. Biorąc pod uwagę fakt, że od momentu stworzenia dokumentu opisującego koncepcję podziału metadanych na cztery poziomy upłynęło już wiele lat, można mieć nadzieję, że realizowane i planowane w tej chwili wdrożenia będą dopracowane, a pracujący nad tym specjaliści będą mieli pełną świadomość wad i zalet eferberyzacji.

Wprowadzenie modelu FRBR byłoby szczególnie korzystne w przypadku dużych bibliotek, posiadających wiele realizacji i materializacji tych samych dzieł, czyli np. w bibliotekach narodowych czy akademickich. Jednak jego stosowanie wydaje się zasadne również w innych typach bibliotek, np. szkolnych, w których zazwyczaj znajduje się wiele wydań wszystkich lektur.

W wielu krajach sprzyjającą okazją do wdrożeń FRBR będzie rozpoczęcie korzystania z zasad RDA. Konieczność przekształcania metadanych w związku z wprowadzeniem nowych zasad katalogowania zdają się być idealną okazją do wprowadzenia dodatkowych zmian, czyli FRBR. Argumentem potwierdzającym tę tezę jest fakt, że dokumentacja zasad RDA wykorzystuje sposób postrzegania metadanych charakterystyczny dla FRBR¹⁹. Oba zmianom przyświeca ten sam cel: podobnie jak eferberyzacja, zasady RDA mają na celu zwiększenie użyteczności danych katalogowych, poprzez ułatwienie ich rozumienia czytelnikom innym niż specjaliści informacji²⁰.

Można mieć nadzieję, że towarzysząca wprowadzaniu do katalogów bibliotecznych przepisów RDA potencjalna ogólnościowa tendencja do wdrażania eferberyzacji stanie się również impulsem dla nas, mimo braku planów stosowania RDA w Polsce²¹. Za implementacją modelu FRBR przemawia przede wszystkim wygoda użytkowników naszych bibliotek i jest to wartość nie do przecenienia.

¹⁹ W spisie treści przepisów RDA można znaleźć rozdziały zatytułowane m. in.: Dzieło, Realizacja, Materializacja, Egzemplarz, podczas gdy przepisy AACR2 zawierają podział ze względu na rodzaj dokumentu; zob. M. Roszkowski, *RDA (Resource Description & Access): wprowadzenie* [online] [data dostępu: 30.06.2013]. Dostępny w Internecie: <http://www.slideshare.net/rosz_mar/01-roszkowski>.

²⁰ W przypadku RDA jest to np. likwidacja niezrozumiałych dla przeciętnego użytkownika skrótów.

²¹ W Polsce w chwili obecnej (stan na 30.06.2013) nie ma planów wprowadzenia RDA ze względu na stosowanie przepisów europejskich – ISBD (International Standard Bibliographic Description), a nie AACR2, które mają zostać zastąpione przez RDA.

Dominika Paleczna

FRBR AS A BIBLIOGRAPHIC DATA MODEL FOR LIBRARIANS AND END USERS

The aim of the article was to show advantages and disadvantages of FRBR, furthermore to consider if it is useful for end users. Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR) was described. Two ways of implementing FRBR in a library catalog were presented – in Virtua ILS and Primo discovery system. Bibliographic records' presentation for end users in Virtua and Primo was analyzed. Necessity of implementing FRBR was recognized, especially for end users convenience.